

## دیدگاه اساتید مشاور نسبت به مشاوره تحصیلی و وظایف مشاور؛

### دانشکده دندان پزشکی بابل

شیماسام<sup>۱</sup> PhD، صفورا سیفی<sup>\*</sup> PhD، مریم احسانی<sup>۲</sup> PhD، محسن پورقاسم<sup>۱</sup> PhD

\*دانشکده دندان پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

<sup>۱</sup>دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

<sup>۲</sup>دانشکده دندان پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

#### چکیده

**اهداف:** دانشگاه‌ها و محیط‌های علمی درگیر چالش‌ها و دگرگونی‌هایی هستند. از این رو حمایت ذهنی، معنوی و اجتماعی دانشجویان و دانشگاهیان و برقراری ارتباط متقابل و تعامل با آنان امری ضروری به نظر می‌رسد. هدف مطالعه حاضر بررسی نگرش اساتید دانشکده دندان پزشکی بابل نسبت به مشاور و راهنمایی تحصیلی و وظایف مشاوره بود.

**روش‌ها:** در این مطالعه مقطعی که در سال ۱۳۹۰ انجام شد، جامعه پژوهش ۱۴ استاد مشاور دانشکده دندان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل بودند که به روش سرشماری انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته پس از تایید روایی و پایایی توسط منابع علمی مرتبط استفاده شد که حاوی سه بخش ویژگی‌های فردی استاد مشاور، ۱۶ سؤال نگرش‌سنج در ارتباط با مشاوره و راهنمایی تحصیلی و ۱۴ سؤال در خصوص آگاهی و نگرش آنان نسبت به وضعیت مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی بود. تحلیل داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS 16 و با آزمون‌های توصیفی، همبستگی، آنالیز واریانس یک‌طرفه و رگرسیون صورت گرفت.

**یافته‌ها:** تقریباً نیمی از اساتید (۴۲/۷٪) از وظایف اساتید مشاور و (۴۲/۸٪) از قوانین آموزشی دانشگاه آگاه نبودند. در مجموع اساتید دیدگاه چندان مطلوبی نسبت به وضعیت موجود عملکرد اساتید مشاور دانشکده نداشتند (۳۵/۷٪ نامطلوب، ۴۲/۹٪ متوسط و ۲۱/۴٪ مطلوب)، ولی ۸۵/۷٪ از آنان از چگونگی وضعیت مطلوب آگاه بودند و به آن باور داشتند.

**نتیجه‌گیری:** به نظر می‌رسد نگرش مثبتی نسبت به وظایف اساتید مشاور در دانشکده مورد بررسی وجود دارد، اما اساتید با وجود اطلاع از وظایف اساتید مشاور، دیدگاه مطلوبی نسبت به عملکرد آنان ندارند.

**کلیدواژه‌ها:** مشاوره و راهنمایی آموزشی، وظایف اساتید مشاور، نگرش

## Academic counselors' attitude toward university counseling and counselors duties; Babol dental school

Sam Sh.<sup>1</sup> PhD, Seyfi S.\* PhD, Ehsani M.<sup>2</sup> PhD, Pourghasem M.<sup>1</sup> PhD

\*Faculty of Dentistry, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

<sup>1</sup>Faculty of Medicine, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

<sup>2</sup>Faculty of Dentistry, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

#### Abstract

**Aims:** Universities and scientific environments are involved in many challenges and changes; therefore, mental, spiritual and social support of the students and university academic members and having mutual interaction seems essential. This study aimed to assess the attitude of Babol Dental School professors toward educational counseling and counselors' duties.

**Methods:** This cross-sectional study was conducted among Babol Dental School academic staff in 2011. The study population consisted of 14 counselor professors of the Dental School of Babol Medical University who were selected by census sampling method. A validated researcher-made questionnaire was applied for data collection, which had three sections including the demographic characteristics, 16 attitude style questions related to counseling and 14 knowledge and attitude questions toward the features of appropriate counseling process. Data were analyzed by SPSS 16 software using descriptive statistical methods and Correlation tests, one-way variance analysis and regression.

**Results:** Almost half of the respondents (42.7%) were not aware of university counselors' duties and (42.8%) of educational rules. Overall, university professors didn't have a positive attitude toward the performance of counselors (35.7% poor, 42.9% moderate and 21.4% good). However, 85.7% were aware of the characteristics of the perfect situation and believed in it.

**Conclusion:** There seems to be a positive attitude toward the duties of counselor professors in the studied university, but university professors don't have a positive attitude toward their present performance in spite of knowing their duties.

**Keywords:** Educational Counselling, Counselors' Duties, Attitude

## مقدمه

انسان برای زندگی موفقیت آمیز نیازمند برخورداری از آرامش، سلامت و کارآمدی در ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی است. دانشگاه‌ها و محیط‌های دانشجویی که در برگرنده بخش قابل ملاحظه‌ای از نخبگان و فرهیختگان جوان جامعه هستند، همسو با فضای درحال گذار موجود، درگیر چالش‌ها و دگرگون‌هایی هستند. از این رو، تغذیه و حمایت ذهنی، روانی و اجتماعی دانشجویان و دانشگاهیان و برقراری ارتباط متقابل و تعامل با آنان امری ضروری به نظر می‌رسد [۱]. در نظام آموزشی، راهنمایی و مشاوره باید از همان ابتدای ورود به محیط آموزشی آغاز و تا پایان دوران تحصیل ادامه یابد. ورود به دانشگاه، ورود به محیطی جدید است که از لحاظ آموزشی تفاوت‌های آشکاری با محیط‌های آموزشی قبلی داشته و دانشجویان با ورود به آن، با مسایل و معضلاتی جدید روبه‌رو خواهند شد که فایده‌آمدن بر آنها نیاز به وجود یک مشاور در کنار دانشجو را ضروری جلوه خواهد داد. مشاوره و راهنمایی دانشجویان یکی از مهم‌ترین راهبردهای پیشگیری در دانشگاه به حساب می‌آید. مشاوره تحصیلی، رابطه‌ای پویا و هدفمند است که براساس مشارکت استاد و دانشجو و با روش‌هایی منطبق بر نیازمندی‌های دانشجو انجام می‌گیرد. راهنمایی و مشاوره تحصیلی ضمن آموزش شیوه‌های تصمیم‌گیری درست و نحوه مواجهه با رویدادهای زندگی، به گسترش بیش، حل تعارض‌های درونی و رشد روابط سازنده با دیگران می‌انجامد و در نهایت موجب بازدهی و کارآمدی بیشتر نظام آموزشی و کاهش افت تحصیلی می‌شود [۲]. دانشجویان دانشگاه‌ها، به لحاظ حساسیت دوران رشد و تحول و شرایط بحرانی این بُرهه از زندگی، به‌ویژه در سال‌های اول ورود به دانشگاه فشارها و ناراحتی‌های بیشتری را تجربه می‌کنند که از آن جمله می‌توان به گسستن از زندگی قبلی در خانواده، ورود به زندگی دانشجویی و نیاز به سازگاری با محیط دانشگاه و خوابگاه، مدیریت مسایل معیشتی، تحصیلی و عاطفی اشاره کرد. بنابراین حمایت آنها طی این مسیر ضروری به نظر می‌رسد [۳]. گزارشات، بیانگر آن هستند که وجود رابطه مطلوب بین دانشجویان و اعضای هیات علمی دانشگاه، می‌تواند منجر به پیشرفت تحصیلی دانشجو و افزایش انگیزه در او برای ادامه تحصیل شود.

استاد مشاور، عضوی از هیات علمی دانشگاه بوده که خدمات مشاوره و راهنمایی را با یک دعوت پذیرفته است و دانشجو را در مطابقت دادن علایق و توانایی‌هایش با برنامه آموزشی و ارزیابی متناوب از پیشرفت در دانشگاه کمک می‌کند [۳]. خودآگاهی، مهارت‌های برقراری ارتباط، تسهیلات معتبر، اعتماد به نفس، در دسترس بودن، مسئولیت‌پذیری، توانایی همدلی و مهارت مدیریت زمان از ویژگی‌های اصلی استاد مشاور است [۴]. اگرچه وظیفه اصلی مدرس تدریس و پرورش قوای ذهنی دانشجو است، ولی چنانچه مشاور به اصول و فنون راهنمایی و مشاوره آشنا باشند و از آنها استفاده کند، در ادای وظیفه‌اش موفق‌تر خواهد بود و اعتماد به نفس دانشجویان را تقویت

خواهد کرد [۵]. نتایج تحقیقات بیانگر آن هستند که مشاوره تحصیلی موجب بازدهی و کارایی بیشتر نظام آموزشی شده و منجر به کاهش افت تحصیلی دانشجویان می‌شود [۷]. همچنین مشاوره سبب رضایتمندی دانشجویان از تحصیل در دانشگاه شده و مشوقی برای دستیابی به اهداف متعالی آموزشی برای آنان بوده و منجر به افزایش سخت کوشی آنان می‌شود [۸]. تعامل دانشجو با محیط اجتماعی دانشگاه، بر حس تعلق وی نسبت به سیستم آموزشی بی‌تاثیر نبوده و مشاوره ناکافی دانشگاهی ممکن است باعث به دلسردی و دلزدگی دانشجو از تحصیل شود [۹، ۱۰].

متأسفانه نظام استاد مشاور در دانشگاه‌های ایران، به دلیل گرفتاری آموزشی، فقدان تخصص لازم، بی‌علاقگی به رفع مشکلات دانشجویان، تمام‌وقت نبودن اساتید و عدم اطلاع کافی دانشجویان از حیطه وظایف استاد مشاور نتوانسته است نتایج درخشانی به بار آورد. در بررسی تحقیقات قبلی با وجودی که مطالعات زیادی در زمینه نگرش دانشجویان به مشاوره و راهنمایی تحصیلی انجام شده است [۵، ۱۱]، در زمینه نگرش اساتید نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی، مطالعات کمی صورت گرفته است. در سال ۱۳۸۹، سیروس و همکاران، فرایند استاد راهنمای آموزشی را در دانشکده پزشکی اصفهان از دیدگاه دانشجویان و اساتید بررسی کردند. تقریباً تمامی اساتید (۹۳/۳٪) و ۷۲/۶٪ دانشجویان، فرایند استاد راهنما را ضروری دانستند. ۵۱/۶٪ اساتید و ۲۵/۵٪ دانشجویان از فرایند استاد راهنما رضایت کامل داشتند. در مجموع، دانشجویان و اساتید رضایت پایینی از فرایند درحال اجرا گزارش نمودند. گله‌دار و همکاران نیز روی ۶۸۰ دانشجوی ترم سوم و چهارم دانشگاه علوم لرستان رضایتمندی از مشاوره تحصیلی را بررسی نمودند. ۳۷/۹٪ دانشجویان از اساتید راهنما ناراضی بوده و ۱۷/۷۲٪ رضایت داشتند که نتایج این مطالعه بیانگر رضایتمندی مناسب از اساتید راهنما نبوده است [۱۲]. اسداللهی و همکاران در ارتباط با وضعیت موجود و مطلوب مشاوره در دانشگاه جندی شاپور اهواز روی اعضای هیات علمی گزارش نمودند که اکثر اعضای هیات علمی به امر مشاوره و راهنمایی دانشجویان علاقه‌مند هستند ولی از وظایف استاد مشاور در حد متوسط آگاهی داشته‌اند [۲]. در سال ۱۳۸۷، دهمی و همکاران نگرش اساتید را نسبت به مشاوره و راهنمایی تحصیلی در ۱۱۶۴ عضو هیات علمی بررسی نمودند. ۸۶/۷٪ کاملاً موافق با وظایف استاد راهنما بود و ۷۴/۳٪ از اساتید نمره کل نگرش را کسب کردند [۱۳].

از بررسی پیشینه مطالعات قبلی اینگونه می‌تواند استنباط شود که فرایند استاد مشاور دچار یک خلل اجرایی است و نه تنها از سوی دانشجویان بلکه از سوی اساتید مشاور مورد استقبال جدی قرار نگرفته است. باتوجه به اهمیت و نقش و جایگاه مشاوره و راهنمایی تحصیلی در جهت رفع مشکلات دانشجویان و به دلیل آنکه اطلاعات روشن و مشخص از وضعیت ارایه این خدمات به دانشجویان در دسترس نیست، هدف مطالعه حاضر بررسی نگرش اساتید دانشکده دندانپزشکی

بابل نسبت به مشاور و راهنمایی تحصیلی و وظایف مشاوره بوده است.

## روش‌ها

در این مطالعه مقطعی که در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ انجام شد، جامعه پژوهش همه ۱۴ استاد مشاور دانشکده دندان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل بودند.

به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته سه‌بخشی استفاده شد. بخش اول سئوالات زمینه‌ای و در مورد ویژگی‌های فردی استاد مشاور، بخش دوم (۱۶ سؤال چندگزینه‌ای نگرش سنج براساس مقیاس سه‌درجه‌ای لیکرت) در ارتباط با مشاوره و راهنمایی تحصیلی و نظر مشاوران در مورد وظایف مشاوره برگرفته از آیین‌نامه پیشنهادی استاد مشاور و بخش سوم (۱۴ سؤال براساس معیار سه‌درجه‌ای لیکرت) در ارتباط با آگاهی و نگرش اساتید راهنما نسبت به وضعیت مطلوب مشاوره و راهنمایی تحصیلی بود. روایی محتوایی پرسش‌نامه از طریق نظرخواهی از اساتید صاحب‌نظر صورت گرفت و پایایی ثبات درونی با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ به دست آمد.

پس از اجازه اجرای طرح از طرف مسئولان دانشکده دندان پزشکی، از تمامی شرکت‌کنندگان رضایت اجرای طرح اخذ و به ایشان اطمینان داده شد که پرسش‌نامه‌ها بی‌نام خواهند بود، شرکت‌کنندگان در صورت تمایل در هر مرحله از طرح می‌توانند از مطالعه خارج شوند، نتایج محرمانه خواهد بود و در انتها به آنان اعلام خواهد شد. مدت‌زمان پُر کردن پرسش‌نامه مشخص و فضای مناسبی برای اجرای طرح در نظر گرفته شد. پرسشگر با دادن این توضیحات، پرسش‌نامه‌ها را توزیع و بلافاصله بعد از تکمیل، جمع‌آوری نمود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم‌افزار آماری SPSS 16 و با آزمون‌های توصیفی، همبستگی، آنالیز واریانس یک‌طرفه (ANOVA) و رگرسیون صورت گرفت.

## نتایج

۹ نفر از شرکت‌کنندگان در مطالعه مذکور و میانگین سن شرکت‌کنندگان  $39.6 \pm 9$  بود. سابقه اجرایی شرکت‌کنندگان بین ۲ تا ۲۱ سال بود و ۱۲ نفر (۸۷/۶٪) استادیار بودند. ۴ نفر از اساتید مشاور، سابقه پُست اجرایی بین ۱ تا ۵ سال داشتند. ۱۰ نفر (۷۱/۴٪) در زمان مطالعه دانشجویان تحت مشاوره داشتند. ۱۱ نفر (۷۸/۶٪) کامپیوتری شدن فرآیند انتخاب واحد را بر حضور اساتید مشاور در کنار دانشجویان دارای اثر منفی ندانستند. تنها ۵ نفر (۳۵/۷٪) نسبت به انجام مشاوره علاقمندی زیادی داشتند. ۹ نفر (۶۴/۳٪) میزان اهمیت دادن مسئولان دانشکده برای مشاوره و راهنمایی دانشجویان را کم ارزیابی کردند. ۹ نفر (۶۴/۳٪) میزان مراجعه دانشجویان به اساتید مشاور را کمتر از حد مورد نیاز دانستند.

۵ نفر (۳۵/۷٪) دیدگاه نامطلوب، ۶ نفر (۴۲/۹٪) دیدگاه متوسط و ۳ نفر (۲۱/۴٪) دیدگاه مطلوب نسبت به وضعیت موجود عملکرد اساتید مشاور دانشکده داشتند. در همه زمینه‌های پرسش‌شده، کمتر از نیمی از مشاوران موافقت خود را اعلام نمودند (جدول ۱).

جدول ۱) فراوانی نسبی دیدگاه اساتید مشاور نسبت به وضعیت عملکرد اساتید مشاور دانشکده دندان پزشکی بابل

| عناوین سئوالات                                      | نامطلوب | متوسط | مطلوب |
|-----------------------------------------------------|---------|-------|-------|
| تاثیر اساتید راهنما در انتخاب واحد                  | ۳۵/۷    | ۲۸/۶  | ۳۵/۷  |
| تاثیر اساتید راهنما در ادامه تحصیل                  | ۷/۱     | ۵۰    | ۴۲/۷  |
| تاثیر اساتید راهنما در پژوهش                        | ۷/۳     | ۵۰    | ۴۲/۹  |
| تاثیر اساتید راهنما در رفع مشکلات شخصی دانشجویان    | ۲۱/۴    | ۱۴/۳  | ۶۴/۳  |
| تاثیر اساتید راهنما در ارتباط با مسائل و بازار کار  | ۲۱/۴    | ۲۸/۶  | ۵۰    |
| میزان ارتباط با خانواده دانشجویان                   | ۱۴/۳    | ۲۸/۶  | ۵۷/۱  |
| همکاری در آگاهی‌دادن دانشجویان به مقررات آموزشی     | ۲۱/۴    | ۲۱/۵  | ۵۷/۱  |
| تشویق در شرکت دانشجویان در برنامه‌های علمی و فرهنگی | ۲۱/۴    | ۲۱/۴  | ۵۷/۲  |
| بررسی آفت تحصیلی                                    | ۷/۱     | ۲۸/۶  | ۶۴/۳  |
| دستورسی به سوابق تحصیلی دانشجویان                   | ۷/۱     | ۱۴/۳  | ۷۸/۶  |

جدول ۲) فراوانی نسبی میزان آگاهی اساتید مشاور از وظایف اساتید مشاور

| عناوین سئوالات                                                                      | کم   | متوسط | زیاد |
|-------------------------------------------------------------------------------------|------|-------|------|
| ضرورت راهنمایی دانشجویان توسط اساتید مشاور                                          | ۷۸/۶ | ۷/۱   | ۱۴/۳ |
| احساس رضایتمندی در دانشجویان در صورت ارتباط با اساتید مشاور                         | ۶۴/۳ | ۲۱/۴  | ۱۴/۳ |
| هدایت تحصیلی دانشجویان                                                              | ۷۱/۵ | ۷/۱   | ۲۱/۴ |
| بالابردن سطح رضایت دانشجویان به رشته تحصیلی                                         | ۶۴/۳ | ۱۴/۳  | ۲۱/۴ |
| تشویق و ترغیب دانشجویان به پژوهش و مطالعه                                           | ۷۱/۴ | ۷/۲   | ۲۱/۴ |
| تاثیر علاقمندی استاد مشاور به امر مشاوره و راهنمایی                                 | ۷۸/۶ | ۷/۱   | ۱۴/۳ |
| تاثیر رضایت استاد مشاور از کار در دانشگاه                                           | ۷۸/۷ | ۷/۱   | ۱۴/۲ |
| رفع مشکلات درسی                                                                     | ۷۸/۶ | ۷/۱   | ۱۴/۳ |
| دسترس به سوابق تحصیلی دانشجویان                                                     | ۷۱/۴ | ۱۴/۴  | ۱۴/۲ |
| تاثیر فضا و امکانات فیزیکی مناسب بر مشاوره                                          | ۷۸/۶ | ۱۰/۱  | ۱۱/۳ |
| تاثیر اختصاص حق الزحمه یا امتیاز به اساتید مشاور در افزایش انگیزه و علاقه به مشاوره | ۵۷/۱ | ۲۱/۴  | ۲۱/۴ |
| تاثیر آشنایی اساتید مشاور با آیین‌نامه و مقررات آموزشی                              | ۷۸/۶ | ۱۴/۳  | ۷/۱  |

۶ نفر (۴۲/۷٪) از وظایف اساتید مشاور و ۶ نفر (۴۲/۸٪) از قوانین آموزشی دانشگاه آگاه نبودند (جدول ۲). ۱۲ نفر (۸۵/۷٪) از چگونگی وضعیت مطلوب آگاه بودند و بر آن باور داشتند.

براساس نتایج آزمون رگرسیون، دارابودن پُست اجرایی از عوامل پیشگویی‌کننده دیدگاه اساتید نسبت به عملکرد فعلی اساتید مشاور دانشکده بود ( $\beta=0/678$ ;  $p=0/015$ )؛ به‌طوری‌که افراد دارای سابقه پُست اجرایی، دیدگاه بهتری داشتند. براساس نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن، اساتیدی که در زمان مطالعه دانشجو تحت مشاوره داشتند، دیدگاه مثبت‌تری نسبت به عملکرد فعلی اساتید مشاور دانشکده داشتند ( $r=0/607$ ;  $p=0/021$ ).

## بحث

از نتایج مطالعه حاضر به‌نظر می‌رسد که بیش از ۸۵٪ اساتید مشاور نسبت به وضعیت مطلوب مشاوره در دانشکده آگاهی داشتند، اما در ارتباط با عملکرد اساتید مشاور در دانشکده دندانپزشکی تنها ۲۱/۴٪ آنان وضعیت مشاوره را مطلوب توصیف کردند. اینگونه می‌توان استنباط کرد که صرفاً داشتن اطلاعات تئوری از وظایف اساتید مشاور کافی نبوده و باید بستر مناسب برای عملی‌شدن این عقاید توسط مسئولین دانشکده فراهم باشد. اکثر مطالعات پیشین بیانگر عدم رضایت اساتید از وظایف مشاوره و راهنمایی دانشجویان است، به‌طوری‌که اساتید/لایحه و همکاران بین وضعیت مطلوب و موجود عملکرد اساتید مشاوره دانشگاه جندی شاپور اهواز تفاوت معنی‌داری را گزارش نمودند [۱]. در نتایج مطالعه عییزاده و همکاران، بیش از ۹۰٪ اساتید و دانشجویان معتقد بودند که نظام فعلی استاد مشاور در پیشرفت تحصیلی دانشجویان کمک‌کننده نبوده است [۱۴]. در مطالعه دهیمی و همکاران ۸۲/۶٪ وظایف مشاوره آگاه بوده و ۸۶٪ کاملاً موافق با وظایف استاد مشاور بودند [۱۳]. اما در مطالعه ما تقریباً نیمی از اساتید مشاور از وظایف مشاور و قوانین آموزشی دانشگاه آگاه نبودند که نیازمند تامل است. برگزاری کارگاه‌های آموزشی و کارگاه اصول روابط و جلسات دوره‌ای مانند مدون آموزشی و یادآوری وظایف مشاوره ضروری است. البته از علل عدم آگاهی برخی از اساتید مشاور نسبت به وظایف مشاوره را می‌توان به‌دلیل مشغله کاری و داشتن مطب و تمام‌وقت‌نبودن اساتید را نام برد. بنابراین بهتر است اساتید مشاور از بین اساتیدی که مطب خصوصی نداشته و به‌صورت تمام‌وقت جغرافیایی در دانشگاه مشغول کار هستند، انتخاب شوند.

نتایج مطالعه حاضر بیانگر شکاف عمیق بین وضعیت موجود و مطلوب اساتید مشاور دانشکده دندانپزشکی بابل است. از آنجاکه مشاوره تحصیلی و مراقبت‌های روان‌شناختی بر بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان موثر بوده و مشاوره تأثیر مهمی در کسب و ارتقای خودپنداری مثبت، رفع مشکلات دانشجویان در این زمینه و حل مسایل داشته و موجب ارتقای توانمندی در آموزش می‌شود، بنابراین تامل و یافتن علت این شکاف ضروری به‌نظر می‌رسد [۱۳، ۱۵].

مطالعات انجام شده در دانشگاه جندی شاپور اهواز، دانشگاه علوم پزشکی کرمان و دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بیانگر علاقه‌مندی اساتید به امر مشاوره و راهنمایی تحصیلی بوده است [۲، ۳، ۴]. اما در مطالعه ما علاقه به مشاوره بین اساتید دانشکده دندانپزشکی کم بوده که جای بسی تامل است به‌طوری‌که تنها یک سوم از اساتید مطرح کردند که علاقه‌مندی زیادی به امر مشاوره و راهنمایی تحصیلی دانشجویان دارند. در مطالعه مذکور میزان مشارکت دانشکده و اهمیت مسئولین در ارتباط با مشاوره و راهنمایی تحصیلی از نظر اساتید کم بوده و تقریباً بیش از نیمی از آنان معتقد بودند که مسئولین اهمیت کمی به امر مشاوره می‌دهند. به‌نظر می‌رسد میان علاقه‌مندی اساتید به مشاوره و اهمیت مسئولین دانشکده ارتباط مثبتی وجود داشته باشد؛ وقتی مسئولین دانشکده جایگاهی برای اساتید مشاور قایل نباشند یا سیستم تشویقی یا کارگاهی در دانشکده برقرار نباشد، مسلماً به‌نوعی در دلسردی اعضای هیات علمی و بی‌علاقگی آنها به امر مشاوره می‌تواند موثر باشد. پیشنهاد می‌شود که حداقل یکی از معیارهای ارزیابی مسئولین دانشکده‌ها و تعیین‌کننده شایستگی آنها در سمت اجرایی، کارایی آنان در برقراری بستر مناسب به‌منظور اهمیت دادن به مشاوره و راهنمایی تحصیلی دانشجویان باشد.

درمجموع نتایج مطالعات مختلف بیانگر آن است که اساتید از همکاری آموزشی و اجرایی دانشکده‌ها در راستای توجیه اساتید راهنما نسبت به فرآیند استاد راهنما رضایت چندانی ندارند. توجه جدی‌تر مسئولیت دانشگاه و تقویت جایگاه استاد مشاور در بهبود شرایط کنونی مشاوره و راهنمایی می‌تواند در دانشگاه موثر باشد [۲، ۴]. در ارتباط با میزان مراجعه دانشجویان به اساتید مشاور، در حدود بیش از نیمی از اساتید بر این باور بودند که میزان مراجعه بسیار پایین است؛ شاید علت کم مراجعه به این دلیل باشد که دانشجویان افراد جوان جامعه بوده و اکثراً معتقدند که خودشان می‌توانند مشکل خود را حل کرده و فقط در شرایط بحرانی به اساتید مشاور مراجعه می‌کنند. همچنین برخی از دانشجویان اساتید مشاور را منبع قابل اعتمادی برای بیان مشکلات خود نمی‌دانند که ممکن است به این دلیل باشد که اعتمادسازی بین دانشجو و اساتید مشاور، به‌خوبی صورت نگرفته و به‌نظر می‌رسد شرکت توأم دانشجو و استاد در کارگاه‌های برقراری اصول ارتباط یا مهارت‌های زندگی بتواند به فراهم‌کردن بستر امن در برقراری ارتباط کمک‌کننده باشد. این درحالی است که نتایج مراکز نیز گویای این مطلب است، به‌طوری‌که در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان تنها ۲۴/۱٪ دانشجویان معتقد بودند که استاد راهنمای آنان توانسته در حل مشکلات درسی، آموزشی و اجرایی و شخصی به آنها کمک نماید [۴]. دانشگاه‌ها مسئولیت خطیری در تربیت و آموزش و پرورش دانشجویان دارند و ارایه مشاوره و راهنمایی تحصیلی از طریق اساتید به دانشجویان که نیروی جوان جامعه هستند، کمک‌کننده خواهد بود تا در غلبه بر مشکلاتشان فایز آیند [۱۶]. بدیهی است که درمورد هر فرآیند درحال اجرا، ارزیابی دقیق و مدام فرآیند، شناسایی نقاط ضعف و

قوت، بررسی میزان رضایت ذینفعان و کارایی فرآیند در رسیدن به اهداف امری ضروری است. به کمک این ارزیابی لزوم برنامه‌ریزی جدید برای بهبود عملکرد و کیفیت فرآیند و ایجاد تغییرات لازم مشخص می‌شود [۴].

در مطالعات پیشین اکثر دانشجویان از وظایف اساتید مشاور آگاهی کمی داشتند و صرفاً اساتید مشاور را در انتخاب واحد موثر می‌دانستند [۳]. در مطالعه ما، فقط در یک سوم موارد تاثیر عملکرد موجود اساتید در انتخاب واحد مطلوب گزارش شد، اما بیش از نیمی از اساتید دانشکده معتقد بودند که همکاری لازم را در بررسی اُفت تحصیلی رفع مشکلات شخصی دانشجو و آگاهی‌دادن دانشجو به مقررات آموزشی دانشکده نداشتند که شاید به دلیل عدم حمایت سیستم آموزشی و عدم آگاهی آنان نسبت به مقررات آموزشی باشد. البته در حدود بیش از نیمی از اساتید تاثیر اختصاص حق الزحمه یا امتیاز به اساتید مشاور را در افزایش علاقه و انگیزه مشاوره موثر مطرح کردند و غریب به اکثریت نقش فضا و امکانات فیزیکی بر مشاوره را موثر می‌دانسته‌اند. از آنجاکه به دلیل کمبود امکانات مربوط به مکان مشاوره در دانشکده بسیاری از اساتید در یک اتاق مشغول به کار هستند. لذا بسیاری از دانشجویان در این محیط شلوغ تمایلی به بیان مسایل خصوصی خود ندارند، به همین دلیل اصلاً به استاد مشاور مراجعه نمی‌کنند. شکی نیست که کلید پیشرفت و تکامل هر جامعه بر پایه برخورداری از راهنمایی و مشاوره عالمانه و خردمندانه افراد جامعه است. دانشجویان دانشگاه‌ها طی تحصیل خود برای توانمندی، موفقیت و پیشگیری از مشکلات تحصیلی نیازمند مشاوره و راهنمایی تحصیلی هستند. دانشگاه‌ها موظف‌اند نیاز دانشجویان را در این خصوص برطرف نمایند. به نظر می‌رسد که افزایش مهارت اساتید راهنما در انجام وظایف مشاوره و راهنمایی به‌منظور کمک و یاری موفقیت‌آمیز دانشجویان ضروری و بسیار با اهمیت است [۱۷].

ارزیابی فرآیند استاد راهنما باتوجه به نقش مهم آن در بهبود علم‌آموزی، انگیزه و سلامت دانشجویان امری ضروری است. دانشگاه‌ها علاوه بر ضرورت وجود فرآیند استاد راهنما باید نحوه اجرایی آن را در نظر بگیرند؛ به‌طوری‌که اجرای نامطلوب یک فرآیند نباید اصل موضوع را که مورد اتفاق نظر است، خدشه‌دار نماید [۲، ۱۷]. همچنین همزمان باید نظرسنجی و برنامه‌ریزی مداوم از اساتید و دانشجویان در دستور کار فرآیند استاد راهنما توسط مسئولین قرار گیرد. در دانشکده دندان پزشکی بابل، کمترین امتیاز به وضعیت و عملکرد موجود مشاوره مربوط به دسترسی به سوابق تحصیلی دانشجو و بیشترین امتیاز در ارتباط با تاثیر اساتید مشاور در انتخاب واحد مطرح شد. در دانشگاه جندی شاپور اهواز، کمترین امتیاز در ارتباط با وضعیت موجود استاد مشاور مرتبط با میزان دسترسی به سوابق تحصیلی بود که در توافق با مطالعه مذکور است؛ اما بیشترین امتیاز به‌میزان همکاری استاد راهنما با دانشجویان برای تحصیل در مقاطع تحصیلی بالاتر است [۲].

در این مطالعه، در ارتباط با وضعیت مطلوب اساتید مشاور کمترین امتیاز به اختصاص حق الزحمه یا امتیاز به اساتید مشاور در افزایش علاقه و انگیزه به مشاوره داده شد. این درحالی بوده است که در دانشگاه جندی شاپور اهواز، کمترین امتیاز در ارتباط با وضعیت مطلوب مشاوره در جهت کامپیوتری‌شدن امور آموزشی در نظر گرفته شد. به نظر می‌رسد که محتوی پرسش‌نامه‌های طراحی شده توسط اساتید از علل اصلی تفاوت در مطابق مختلف محسوب می‌شود. نتایج مطالعات انجام شده حاکی از آن است که مشکلات آموزشی، مسایل عاطفی، ارتباطی و مشکلات حرفه‌ای و شغلی مهمترین نیازهای مشاوره‌ای هستند [۱۸]. در مطالعه دهمی و همکاران در ارتباط با جنبه‌های عملکرد اساتید مشاور برحسب جنس، در افراد مونث بیشترین جنبه امضا و کنترل فرم انتخاب واحد و در افراد مذکر، نقد اُفت تحصیلی دانشجو مطرح شده است [۸].

نتایج نشان داد که اساتید مشاور جوان‌تر، علاقه‌مندی بیشتری به مشاوره نشان دادند که شاید به دلیل پُرانرژی بودن، نزدیک بودن سن استاد به دانشجو و جذابیت کاری برای آنان در سال‌های آغازین خدمت باشد که در توافق با مطالعه سیروس و همکاران است [۴]. اساتیدی که سابقه پُست اجرایی داشتند، به دلیل آگاهی بیشتر از قوانین آموزشی و مشکلات موجود در دانشگاه بر سر راه مسئولین، دیدگاه مثبت‌تری نسبت به وضعیت موجود عملکرد مشاوره در دانشکده داشتند و اساتیدی که درحال حاضر دانشجویی تحت مشاوره در دانشکده داشتند، به دلیل آنکه در حیطه کار بوده و مشکلات و شرایط دانشجویان و اساتید را از نزدیک لمس می‌کنند، دیدگاه مثبت‌تری نسبت به عملکرد موجود اساتید مشاور دانشکده دندان پزشکی داشتند.

## نتیجه‌گیری

به نظر می‌رسد که نگرش مثبتی نسبت به وظایف اساتید مشاور در دانشکده وجود دارد. اما اساتید با وجود اطلاع از وظایف اساتید مشاور دیدگاه مطلوبی نسبت به عملکرد اساتید مشاور ندارند.

## منابع

- 1- Iranian Ministry of health and Medical education. Regulations of the student center at the university of Northern region; 2006 [Persian]
- 2- Asadollahi P, Abdolhussein S, Elhampour H. The attitudes of faculty members of Ahwaz Jondishapour university of medical sciences toward student advising and counseling. Kerman Univ Med Sci J. 2011;8(1):58-66 [ Persian].
- 3- Adhami A, Mohammad Alizadeh S. Educational achievement in medical students entered university between 1995 and 2003. Kerman Univ Med Sci J. 2008;5(2):94-101. [Persian]
- 4- Sirous S, Sabri M, Nematbakhsh M, Ashourioun V. The evaluation of an educational tutor scheme for medical students. Isfahan Univ Med Sci J. 2011;10(5):683-98 [Persian]
- 5- Shasec Abady A. Educational and vocational guidance and

- Fattahi Z. Faculty members' attitude toward academic advising and counseling and their viewpoints about counseling duties. *Iran J Med Educ*. 2008;8(1):7-14. [Persian]
- 13- Alizadeh M, Gholipour CH. Academic advice, as a stoning teacher role-existing challenges and proposed solutions. Shiraz; 10<sup>th</sup> National Congress on Medical Education, 2009. [Persian]
- 14- Fazli A. Impact on counseling students' progress. *Res Plan High Educ*. 2004;31:61-90. [Persian]
- 15- Hagiaghajani S. Performance and tasks of supervisors from the perspective of students at the university of Semnan. *Babol Univ Med Sci J*. 2004;2:12-7. [Persian]
- 16- Hazavehee MM. Comparison of two instructional methods on students' satisfaction of education faculty members at the university of Hamedan. *Sharekord Univ Med Sci J*. 2004;5(2):12-26. [Persian]
- 17- Eckenfels EJ, Blacklow RS, Gotterer GS. Medical student counseling: The rush medical college adviser program. *J Med Educ*. 1984;59(7):573-81.
- 18- Atik G, yalcan I. Counseling needs of educational sciences students at the Ankara university. *Procedia Soc Behav Sci*. 2010;2(2):1520-6.
- counseling concepts and application's. 2<sup>nd</sup> ed. Tehrah: Samt Publicatio; 2006. [ Persian]
- 6- Shafee Abady A. Educational and vocational guidance and counseling: Concepts and applications. 2<sup>nd</sup> ed. Tehran: Samt Publication; 1999. [Persian]
- 7- Shaseddin A. Student assessment of faculty quality consultation. *Iran J Med Educ*. 2005;14:2-8. [Persian]
- 8- Tinto V. Leaving College: Rethinking the causes and cures of student attrition. 2<sup>nd</sup> ed. Chicago: University of Chicago Press; 1993.
- 9- Wyckoff SC. The academic advising process in higher education: History, research and improvement. *Recruit Reten High Educ*. 1999;13(1):1-3.
- 10- Peiravi H, Parvizy S, Haghani H. Supportive counseling for the students with low academic achievement: An interventional study. *Iran J Med Educ*. 2011;11(2):75-83. [Persian]
- 11- Galehdar N, Birjandi M. Assessment of university students' satisfaction from academic counseling of the tutors of Lorestan university of medical sciences in the second half of school year 2007-2008. *Yafteh J*. 2010;11(4):11-5. [Persian]
- 12- Adhami A, Nouhi E, Mohammadalizadeh S, Jalili Z,